

Ljubljana 2010

LIKOVNA TEORIJA

Predmetni izpitni katalog za splošno maturo ◀

Predmetni izpitni katalog se uporablja od spomladanskega izpitnega roka **2012**, dokler ni določen novi. Veljavnost kataloga za leto, v katerem bo kandidat opravljal maturo, je navedena v Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno maturo za tisto leto.

Državni izpitni center

ric

KAZALO

1	UVOD.....	5
2	IZPITNI CILJI	6
3	ZGRADBA IN OCENJEVANJE IZPITA	8
3.1	Shema izpita.....	8
3.2	Tipi nalog in ocenjevanje.....	9
3.3	Merila ocenjevanja izpita in posameznih delov.....	9
4	IZPITNE VSEBINE IN CILJI	12
4.1	Uvod v likovno teorijo in likovno oblikovanje.....	12
4.2	Likovne izrazne prvine ali elementi	13
4.3	Likovna morfologija	14
4.4	Barvna teorija	16
4.5	Likovna kompozicija	17
5	PRIMERI NALOG ZA PISNI IZPIT	19
5.1	Naloga polodprtega tipa	19
5.2	Naloga odprtega tipa.....	20
6	USTNI IZPIT	22
6.1	Primeri vprašanj	22
7	KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI	24
8	LITERATURA.....	25

1 UVOD

Predmetni izpitni katalog za splošno maturo Likovna teorija (v nadaljevanju katalog) vključuje v poglavje Izpitne vsebine ta temeljna področja:

Uvod v likovno teorijo in likovno oblikovanje

Likovne izrazne prvine ali elementi

Likovna morfologija

Barvna teorija

Likovna kompozicija

Vsebine izbirnega predmeta splošne mature likovna teorija se v umetniški gimnaziji likovne smeri obravnavajo v okviru predmeta likovna teorija in likovnopraktičnih strokovnih predmetov: risanje, slikanje, predstavitvene tehnike in plastično oblikovanje.

Priprava na splošno maturo poteka pri strokovno-teoretičnih predmetih v umetniški gimnaziji likovne smeri po veljavnem učnem načrtu za predmet likovna teorija¹, v gimnazijah splošnega tipa in v strokovnih gimnazijah pa po učnem načrtu izbirnega predmeta likovno snovanje².

Pri izdelavi predmetnega izpitnega kataloga za splošno maturo za predmet likovna teorija smo upoštevali učne načrte strokovnih predmetov ter sklepe Državne komisije za splošno maturo o strukturi izpitov in predmetnih izpitnih katalogov, opredeljenih v veljavnem *Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno maturo*.

Katalog ima enako zgradbo kakor drugi izpitni katalogi za splošno maturo, le pri preverjanju znanja in ocenjevanju smo upoštevali nujne posebnosti predmetnega področja. Pri tem smo likovni jezik obravnavali enako kakor druge (verbalne) oblike izražanja.

Izpit splošne mature se opravlja na eni ravni zahtevnosti. Sestavljen je iz pisnega in ustnega dela.

---

¹ Likovna teorija / Predstavitvene tehnike / Bivalna kultura / Risanje in slikanje / Plastično oblikovanje / Osnove varovanja dediščine Predmetni katalog – učni načrt. Umetniška gimnazija – likovna smer. Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Ljubljana 1998. Sprejeto na 15. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 7. 5. 1998.

² Likovno snovanje. Učni načrt – izbirni predmet. Gimnazija splošnega tipa in strokovna gimnazija. Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Ljubljana 1999. Sprejeto na 26. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 18. 3. 1999.

2 IZPITNI CILJI

Z notranjim in zunanjim preverjanjem vsebin iz kataloga se ugotavlja kandidatovo³ znanje ter razumevanje likovnoteoretske problematike, sposobnost razčlembe in logičnega utemeljevanja ter sposobnost praktične ustvarjalne uporabe likovnih spoznanj.

Izpitni cilji posameznih delov izpita

Kandidat dokazuje svoje zmožnosti, znanje in ustvarjalnost:

1. pri pisnem izpitu – teoretične naloge (Izpitna pola 1) polodprtega tipa;
2. pri pisnem izpitu – likovnopraktična naloga (Izpitna pola 2) odprtega tipa z likovno nalogo – izdelkom;
3. z ustnim izpitom pred šolsko izpitno komisijo;
4. z oddajo risarske mape/portfolia in zagovorom, ki ju oceni šolska izpitna komisija.

Pri točki 1 kandidat dokaže:

- poznavanje učne vsebine iz vseh vsebinskih sklopov kataloga;
- razumevanje razlike med vizualnim in likovnim;
- obvladovanje temeljnega likovnoteoretskega strokovnega izrazja;
- sposobnost obnavljanja temeljnih teoretskih vsebin na pojmovni ravni;
- razumevanje vloge in dometa likovnoteoretskega znanja;
- svoje sposobnosti likovnega mišljenja;
- svoje zmožnosti uporabe likovnoteoretskega znanja pri vsebinsko in tehnično manj zahtevnih oblikovalnih nalogah;
- sposobnost uporabe temeljnega konceptualnega orodja za formalno razčlemba likovnih del na pisni ravni;
- spretnost v uporabi zahtevanega likovnega orodja in materialov.

Pri točki 2 kandidat likovno izrazi:

- sposobnost uporabe likovnoteoretskih spoznanj v konkretnih oblikovnih okoliščinah;
- sposobnost izluščiti likovno jedro neke oblikovalske naloge in samostojno zastavljati si likovne cilje;
- znanje, kako v praksi sintetično uporabiti likovnoteoretska spoznanja;
- poznavanje strokovnega izrazja ter analitičnega in likovnega mišljenja z utemeljitvijo pri pisni razčlembi likovne naloge – izdelka;
- spretnosti pri uporabi zahtevanega likovnega orodja in materialov;
- likovne ustvarjalne sposobnosti;
- sposobnost izvirno in svojevrstno uporabiti likovnoteoretske zakonitosti.

---

³ V predmetnem izpitnem katalogu uporabljeni samostalniki moškega spola, ki se pomensko in smiselno vežejo na splošna, skupna poimenovanja (npr. kandidat, ocenjevalec), veljajo tako za osebe ženskega kot moškega spola.

Pri točki 3 kandidat dokaže:

- razumevanje in uporabo temeljnega likovnoteoretskega izrazja na ravni znanja in razumevanja;
- zmožnost razčlenbe, logične utemeljitve in likovnega mišljenja;
- poznavanje vsebinskih sklopov kataloga;
- obvladovanje konceptualnega orodja za formalno razčlenbo likovnih del na besedni ravni;
- sposobnost prepoznavanja tistih likovnih izraznih sredstev, ki so temelj formalne organizacije likovnih del;
- razumevanje vzročno-posledičnih odnosov med vizualnimi, prostorskimi in likovnimi pojavi;
- sposobnost samostojne formalne razčlenbe temeljnih kompozicijskih odnosov na nekem likovnem delu oziroma reprodukciji;
- zmožnost prostega govornega izražanja in odgovarjanja na vprašanja.

Pri točki 4 kandidat predstavi:

- sposobnost obvladovanja avtorske risbe kot likovnega izraza;
- sposobnost primerjanja razumevanja snovi in predmeta likovne teorije ter njegovo uporabnost na področju risbe kot ustvarjalnega akta.

3 ZGRADBA IN OCENJEVANJE IZPITA

Izpit splošne mature iz likovne teorije je zgrajen iz dveh izpitnih pol, ki sta ocenjeni zunanje, in iz ustnega izpita, ki se ocenjuje notranje.

3.1 Shema izpita

► Pisni izpit – zunanji del izpita

Izpitna pola	Naslov	Trajanje	Delež pri oceni	Ocenjevanje	Pripomočki	Priloge
1	Teoretične naloge	90 minut	30 %	zunanje	nalivno pero ali kemični svinčnik, grafitni svinčniki različne trdote, barvni svinčniki, črni in barvni flomastri, radirka, šilček, šestilo, dva trikotnika, ravnilo, škarje in lepilo	barvna priloga
2	Likovna naloga	120 minut	50 %	zunanje	nalivno pero ali kemični svinčnik, grafitni svinčniki različne trdote, barvni svinčniki, črni in barvni flomastri, radirka, šilček, šestilo, dva trikotnika, ravnilo, škarje in lepilo	dva (A4) lista belega šelešamerja in obvezno delovno gradivo, ki ga vsebina naloge zahteva
Skupaj		210 minut	80 %			

Po zaključku pisanja Izpitne pole 1, tj. pred začetkom pisanja Izpitne pole 2, je 30-minutni odmor.

► Ustni izpit – notranji del izpita

Naslov	Nalogo pripravi	Trajanje	Delež pri oceni	Ocenjevanje	Pripomočki	Priloge
1. vprašanje	DPK					
2. vprašanje	DPK	do 20 minut	20 %	notranje	nalivno pero ali kemični svinčnik, grafitni svinčniki različne trdote, barvni svinčniki, črni in barvni flomastri, radirka, šilček, šestilo, dva trikotnika, ravnilo, škarje in lepilo	slikovne predloge
3. vprašanje	učitelj					
Skupaj		do 20 minut	20 %			

3.2 Tipi nalog in ocenjevanje

► Pisni izpit

Izpitna pola	Tip naloge	Število nalog	Ocenjevanje
1	Naloge polodprtega tipa	5	vsaka naloga do 15 točk. do 60 točk
2	Naloge odprtega tipa	1	do 50 točk

Skupno število točk pri izpitnih polah 1 in 2 se ne ujema z odstotnimi točkami.

► Ustni izpit

Tip naloge	Ocenjevanje
1. vprašanje: znanje in razumevanje	4 točk
2. vprašanje: razčlemba in logična utemeljitev	6 točk
3. vprašanje: zagovor risarske mape/portfolia	10 točk
Skupaj	20 točk

3.3 Merila ocenjevanja izpita in posameznih delov

3.3.1 Deleži taksonomskih stopenj

Taksonomske stopnje	Izpitna pola 1	Izpitna pola 2	Ustni izpit
I. znanje z razumevanjem	7 %	3 %	10 %
II. razčlemba, logična utemeljitev	16 %	7 %	7 %
III. praktična uporaba in sinteza spoznanj	7 %	40 %	3 %

3.3.2 Merila ocenjevanja posameznih delov izpita

PISNI IZPIT

► Izpitna pola 1

Merila za ocenjevanje odgovorov na pet teoretičnih nalog se oblikujejo za vsako Izpitno polo 1 posebej. Oblikuje jih Državna predmetna komisija za splošno maturo za likovno teorijo.

► Izpitna pola 2

Likovna naloga v Izpitni poli 2 je praktični del pisnega izpita, v katerem se preverjajo oblikovne in ustvarjalne sposobnosti ter tehnične spretnosti kandidatov. Ti pri likovni nalogi uporabljajo različne oblikovalske prijeme, likovne tehnike, sredstva in materiale, gradiva in pripomočke.

Likovna naloga se vrednoti po treh merilih: ustvarjalnost, upoštevanje zahtev naloge in uporaba likovnoteoretskega znanja ter tehnična izvedba.

1. Ustvarjalnost (30 točk)

Merilo ustvarjalnost se kaže z izborom oblik v kompoziciji glede na zahteve naloge. Pojem oblika je tu mišljen morfološko in sintaktično ter ne zgolj kot likovni element. Na kompozicijski ravni pa se ustvarjalnost kaže v stopnji povezovanja oblik v celoto.

Od 0 do 6 točk dobi kandidat, čigar izbor oblik je neizviren. Prav tako je nezanimivo njihovo medsebojno učinkovanje.

Od 7 do 12 točk dobi kandidat, čigar izbor oblik je manj izviren, njihovo medsebojno učinkovanje v kompoziciji je povprečno domiselno.

Od 13 do 18 točk dobi kandidat, čigar izbor oblik je domiselnejši, njihovo medsebojno učinkovanje v kompoziciji je izvirnejše.

Od 19 do 24 točk dobi kandidat, čigar izbor in medsebojno učinkovanje oblik v kompoziciji sta izpeljana s smiselno uporabo kakega od kompozicijskih načel. Kompozicija kaže na višjo stopnjo ustvarjalnosti, zato preseneča.

Od 25 do 30 točk dobi kandidat, čigar izbor in medsebojno učinkovanje oblik v kompoziciji zelo presenečata ter kažeta na visoko stopnjo ustvarjalnosti.

2. Upoštevanje zahtev naloge in uporaba likovnoteoretskega znanja (10 točk)

Od 0 do 2 točki dobi kandidat, ki ne upošteva zahtev naloge in ne uporablja likovnoteoretskega znanja.

Od 3 do 4 točke dobi kandidat, ki ne upošteva vseh zahtev naloge in ki izkazuje skromnejše likovnoteoretsko znanje.

Od 5 do 6 točk dobi kandidat, ki upošteva vse zahteve naloge. V konkretnih oblikotvornih okoliščinah (likovni nalogi) pokaže zadovoljivo likovnoteoretsko znanje.

Od 7 do 8 točk dobi kandidat, ki upošteva vse zahteve naloge. V konkretnih oblikotvornih okoliščinah (likovni nalogi) dokaže višjo raven likovnoteoretskega znanja.

Od 9 do 10 točk dobi kandidat, ki upošteva vse zahteve naloge. V konkretnih oblikotvornih okoliščinah (likovni nalogi) dokaže zelo dobro likovnoteoretsko znanje.

3. Tehnična izvedba (10 točk)

Od 0 do 3 točke dobi kandidat za malomaren izdelek.

Od 4 do 7 točke dobi kandidat, ki upošteva likovno tehniko, opaziti je še nedoslednosti v izvedbi.

Od 8 do 10 točk dobi kandidat, ki je dosleden v tehnični izvedbi likovnega izdelka.

USTNI IZPIT

Kandidat ob pristopu k ustnemu izpitu odda komisiji v oceno mapo desetih osebnih risb/portfolio v formatu od A3 do B2 in pisno potrdilo učitelja, ki kandidata poučuje in vodi, o jamstvu avtorstva likovnih izdelkov.

Ustni izpit sestavljajo tri vprašanja, od tega eno, ki preverja znanje in razumevanje (I. taksonomska stopnja), drugo, s katerim se ugotavlja sposobnost razčlemb in logične utemeljitve (II. taksonomska stopnja), in tretje, ki je vezano na likovno mapo/portfolio (III. taksonomska stopnja).

Vprašanje I. taksonomske stopnje:

0 točk	dobi kandidat, ki ne pozna temeljnega likovnoteoretskega strokovnega izrazja (terminologije) in ni sposoben obnoviti osnovnih likovnoteoretskih vsebin;
od 1 do 2 točki	dobi kandidat, ki nekoliko pozna temeljno likovnoteoretsko strokovno izrazje, prav tako manj dobro pozna osnovne likovnoteoretske vsebine;
3 točke	dobi kandidat, ki pozna temeljno likovnoteoretsko strokovno izrazje in zna na pojmovni ravni obnoviti osnovne likovnoteoretske vsebine;
4 točke	dobi kandidat, ki zelo dobro pozna temeljno likovnoteoretsko strokovno izrazje in zna na pojmovni ravni izredno dobro obnoviti likovnoteoretske vsebine.

Vprašanje II. taksonomske stopnje:

0 točk	dobi kandidat, ki ne zna razložiti vzročno-posledičnih povezav med likovnimi (prostorskimi) pojavi. Odgovori niso logično utemeljeni (argumentirani);
od 1 do 2 točki	dobi kandidat, ki pomanjkljivo razloži vzročno-posledične povezave med likovnimi (prostorskimi) pojavi. Odgovori so nekoliko logično utemeljeni;
4 točke	dobi kandidat, ki zadovoljivo razloži vzročno-posledične povezave med likovnimi (prostorskimi) pojavi. Logična utemeljitev odgovorov je na zadovoljivi ravni;
5 točk	dobi kandidat, ki je sposoben razložiti vzročno-posledične povezave med likovnimi (prostorskimi) pojavi in jih smiselno uporabiti pri razčlembi slikovnega gradiva. Logična utemeljitev odgovorov in razčlemba sta na višji ravni;
6 točk	dobi kandidat, ki je sposoben dobro razložiti vzročno-posledične povezave med likovnimi (prostorskimi) pojavi, jih smiselno uporabiti pri razčlembi slikovnega gradiva in celostno razložiti. Logična utemeljitev odgovorov in razčlemba sta na zelo visoki ravni.

Vprašanje III. taksonomske stopnje – mapa risb/portfolio:

0 točk	dobi kandidat, ki ne odda popolne mape desetih risb;
od 1 do 3 točke	dobi kandidat, ki delno obvlada osnovne elemente risarske tehnike in pomanjkljivo zagovarja lastne likovne izdelke;
od 4 do 6 točk	dobi kandidat, ki obvlada disciplino risbe in pravilno utemelji lastne likovne izdelke;
od 7 do 8 točk	dobi kandidat, ki jasno in nazorno tvori svoj risarski izraz ter zelo dobro zagovarja lastne likovne izdelke;
od 9 do 10 točk	dobi kandidat, ki izjemno obvladuje risarsko disciplino z ustvarjalnim izrazom in odlično, suvereno zagovarja lastno mapo risb.

3.3.3 Končna ocena

Končna ocena izpita pri splošni maturi je seštevek odstotnih točk obeh njegovih delov (pisnega in ustnega izpita). Državna komisija za splošno maturo na predlog Državne predmetne komisije za splošno maturo za likovno teorijo določi merila, kako se iz uspeha, izraženega v odstotnih točkah, določi uspeh na lestvici od nezadostno do odlično. Način pretvorbe odstotnih točk v ocene je enak za spomladanski in jesenski izpitni rok.

4 IZPITNE VSEBINE IN CILJI

4.1 Uvod v likovno teorijo in likovno oblikovanje

4.1.1 Izpitne vsebine

4.1.1.1 Predmet likovne teorije in njena vloga v likovni praksi

- Likovna teorija kot gramatika likovnega izražanja
- Kratek pregled zgodovinskega razvoja likovne teorije kot vede
- Področja likovne teorije
- Vloga likovne teorije v likovni praksi

4.1.1.2 Panoge likovne umetnosti in njihovi medsebojni funkcionalni odnosi

- Informativni pregled področij likovne ustvarjalnosti in njihovih elementarnih terminologij
- Panoge ploskovnega in prostorskega likovnega oblikovanja ter njihove produktivne metodologije (likovne tehnike)
- Posebnosti in medsebojne povezave likovnih panog

4.1.1.3 Odnos med vizualnim in likovnim

- Odnos med gledanjem in videnjem oziroma odnos med vizualnim in likovnim mišljenjem
- Odnos med videzom in njegovo prostorsko organizacijo

4.1.1.4 Likovna umetnost kot oblika komunikacije

- Komunikacijski vidiki likovnih del
- Vizualne komunikacije

4.1.2 Izpitni cilji

Kandidat mora biti sposoben:

- razumeti predmet likovne teorije in njeno vlogo v likovni praksi,
- poznati panoge likovne umetnosti, njihovo temeljno terminologijo in značilnosti njihovih produktivnih metodologij,
- razumeti razliko med vizualnim in likovnim,
- razumeti komunikacijske vidike ter posebnosti likovnega izražanja in likovnih izdelkov.

4.2 Likovne izrazne prvine ali elementi

4.2.1 Izpitne vsebine

4.2.1.1 Likovni element SVETLO-TEMNO

- Temeljna likovna vsebina
- Svetlo-temno v slikarstvu (ton, valeur) in v kiparstvu (konkavnost, konveksnost in reliefnost)
- Modelacija (logika svetlosti in sence ter gramatika svetlostnih zaslonov)

4.2.1.2 Likovni element BARVA

- Temeljna likovna značilnost in vrednost barve kot likovne izrazne prvine
- Barvne razsežnosti
- Barvna sistematika in barvno mešanje (splošno)
- Barva in ploskev
- Barva in oblika
- Način modulacije

4.2.1.3 Likovni element TOČKA

- Temeljna likovna vsebina in funkcija točke
- Točkovne modalitete
- Možna likovna uporaba točkastih tvorb
  - Zakonitosti točkovnega orisovanja oblik
  - Točka in ploskev
  - Točka in likovni prostor (rastri in gostota)
  - Točka v tridimenzionalnem prostoru

4.2.1.4 Likovni element ČRTA

- Likovna vsebina in funkcija črte (linije)
- Linearne modalitete (aktivna, medialna, pasivna)
- Možna likovna uporaba črt
  - Črta in oblika
  - Črta in likovni izraz
  - Črta in prostorska iluzija (linearna perspektiva)

4.2.1.5 Likovni element OBLIKA

- Odnos materija-oblika-vsebina v likovnem ustvarjanju
- Česa nas v likovnem smislu lahko nauči morfologija naravnih oblik
- Razredi oblik in njihove minimalne semantične vrednosti
- Členjenje in medsebojno kombiniranje oblik: aditivnost in subtraktivnost

4.2.1.6 Likovni element PLOSKEV

- Likovna narava ploskve in ploskovitih oblik
- Slikovna ploskev in format
  - Polje sil v formatu
  - Načela likovne orientacije v formatu
- Ploskev in tridimenzionalni prostor (elementi kubične organizacije, plašči, vrtenine)

4.2.1.7 Likovni element PROSTOR

- Naravni prostor in zgradba prostorske orientacije
- Vrsta akcijskih prostorov (pragmatični, zaznavni, eksistenčni, kognitivni, logični in ekspresivni)
- Razlika med naravnim in likovnim prostorom
- Likovni prostor
  - Slikovni prostor (slikovna ploskev in format)
  - Prostorski ključ
  - Linearna perspektiva
  - Tridimenzionalni likovni prostor (kiparstvo, arhitektura in tridimenzionalno oblikovanje)

4.2.2 Izpitni cilji

Kandidat mora:

- poznati temeljno likovno vsebino oziroma oblikotvorni namen vseh likovnih elementov,
- razlikovati orisne in orisane likovne prvine ter poznati njihovo vlogo v likovnem praktičiranju,
- razlikovati likovne od kompozicijskih elementov,
- poznati konkretne modalitete likovnih izraznih prvin in njihove sistematične prikaze,
- poznati in znati uporabljati temeljna načela ravnanja z likovnimi elementi.

4.3 Likovna morfologija

4.3.1 Izpitne vsebine

4.3.1.1 Likovne spremenljivke (variable)

- Oblikotvorna funkcija likovnih spremenljivk
- Likovna spremenljivka VELIKOST
- Likovna spremenljivka TEŽA
- Likovna spremenljivka POLOŽAJ
- Likovna spremenljivka SMER

- Likovna spremenljivka ŠTEVILO
- Likovna spremenljivka GOSTOTA
- Likovna spremenljivka TEKSTURA

4.3.1.2 Odnos med obliko in vsebino v likovnem ustvarjanju

- Meje površin in teles
- Oblika in organizacija površin in teles
- Oblika kot funkcija oziroma zunanji izraz vsebine

4.3.1.3 Morfologija naravnih oblik

- Naravne oblike kot izraz oblikotvornih sil
- Konstruktivna organizacija naravnih oblik
- Elementarne oblike in njihova likovna uporaba
  - Dodajanje (aditivnost)
  - Členjenje (subtraktivnost)

4.3.1.4 Oblika kot nosilec informacije in izraza v likovni umetnosti

- Oblika kot informacija
- Izrazne vrednosti oblikovnih tipov
- Likovni dejavniki, ki vplivajo na oblikovni izraz
- Barva kot (notranja) likovna vsebina oblik
- Odnos oblika-lik-forma v likovni umetnosti

4.3.1.5 Odnos barva-(tridimenzionalna)oblika v likovnem oblikovanju

- Podobnosti in analogije med barvami in oblikami
- Odnos barva-oblika v ploskovnem oblikovanju
- Vpliv barvnih vzorcev na tridimenzionalno obliko

4.3.2 Izpitni cilji

Od kandidata se pričakuje:

- poznavanje vloge likovnih spremenljivk v likovni praksi ter njihovih izraznih možnosti in medsebojnih odnosov v likovnem prostoru,
- praktično poznavanje odnosa med likovno vsebino in obliko kot njenim formalnim izrazom,
- poznavanje zakonitosti gradnje naravnih oblik (dobrodošla je povezava z znanjem, ki ga kandidat pridobi pri predmetih, kakršni so fizika, kemija in biologija),
- poznavanje izraznih vrednosti oblikovnih tipov in uporaba tega v praksi,
- poznavanje ekspresivnih analogij med barvami in oblikami ter od tod izvirajočih možnih likovnih povezav med barvo in obliko.

4.4 Barvna teorija

4.4.1 Izpitne vsebine

4.4.1.1 Psihofiziologija barvnega doživljanja

- Narava svetlobe
- Osnove psihofiziologije barvnega zaznavanja
- Subjektivnost barvnih zaznav
- Psihofiziološke zahteve barvnega doživljanja: potreba po kontrastih in potreba po optični izravnavi kontrastov v nevtralnih barvah

4.4.1.2 Barvna sistematika: smisel in oblike

- Bazične barvne razsežnosti
- Barvni krog in barvno mešanje (dodajanje, členjenje)
- Barvna sistematika barvnega telesa
  - Vrste barvnih teles
  - Organizacija barvnega reza
  - Likovni smisel in likovna uporaba barvnih rezov

4.4.1.3 Barvni kontrasti

- Kontrast barve k barvi
- Kontrast barvne količine (kvantitete)
- Kontrast barvne kakovosti (kvalitete)
- Toplo-hladni kontrast
- Simultani in sukcesivni kontrast
- Komplementarni kontrast
- Svetlo-temni barvni kontrast

4.4.1.4 Osnove komponiranja barv

- Temeljni pogoji barvnih kompozicij
- Organizacijska načela barvnih kompozicij (Johannes Itten)

4.4.2 Izpitni cilji

Kandidat mora biti sposoben:

- v grobih obrisih opisati in razložiti psihofiziološki proces vidnega, barvnega zaznavanja,
- razumeti zahteve, ki jih psihofiziološka organizacija vidnega zaznavanja postavlja na pot likovnim stvaritvam (potreba po kontrastih in po njihovi izravnavi),
- razumeti in obvladati barvo kot likovno izrazno prvine hkrati na materialni, čutni, čustveni in miselni ravni,

- obvladati sistematiko barvnega kroga in barvnih teles teoretično in praktično, se pravi, razumeti njen smisel in jo znati praktično uporabljati,
- poznati vseh sedem barvnih kontrastov in njihove ekspresivne značilnosti,
- poznati vzročno-posledične odnose med barvnimi kontrasti,
- logično kombinirati barvne kontraste v oblikovanju barvnih aranžmajev,
- poznati temeljne zakonitosti komponiranja barv,
- praktično izvesti barvno kompozicijo s konsistentno strukturno zasnovo.

4.5 Likovna kompozicija

4.5.1 Izpitne vsebine

4.5.1.1 Pojem in ravni likovne kompozicije

- Pojem likovne kompozicije
- Ravni likovne kompozicije
  - Mera (intervali, sorazmerja)
  - Ritem (ponavljanje, napetost, gibanje)
  - Ravnovesje (statično, dinamično)
  - Harmonija, kontrast in enotnost
- Medsebojni odnosi likovnih prvin v kompoziciji

4.5.1.2 Odnos med likovnimi prvinami in kompozicijskimi elementi

4.5.1.3 Temeljna načela zagotavljanja enotnosti v likovni kompoziciji

- Načelo bližine
- Načelo ponavljanja (repeticije)
- Načelo nepretrganosti (kontinuitete)
- Načelo enotnosti s spremembami

4.5.1.4 Polje sil v formatu in iz njega izhajajoča likovna pravila

- Struktura polja sil v formatu
- Odnos med središčem in obrobjem v formatu
- Format in kadriranje

4.5.1.5 Konstruktivna načela likovne kompozicije na temelju polja sil v formatu

- Likovna kompozicija kot organizacija celovitosti likovnega prostora
- Načelo diagonalnih mrež
  - Likovna kompozicija kot sistem odnosov
  - Intervali, proporci in odnosi v likovnem prostoru
  - Vloga diagonalnih mrež v likovni kompoziciji

- Načelo zlatega reza, modul, modulator ...
  - Zlati rez v naravi in likovni umetnosti
  - Načrtovanje zlatega reza
  - Likovna uporaba zlatoreznih sorazmerij
  - Sistemi zlatoreznih sorazmerij

4.5.2 Izpitni cilji

Kandidat mora biti sposoben:

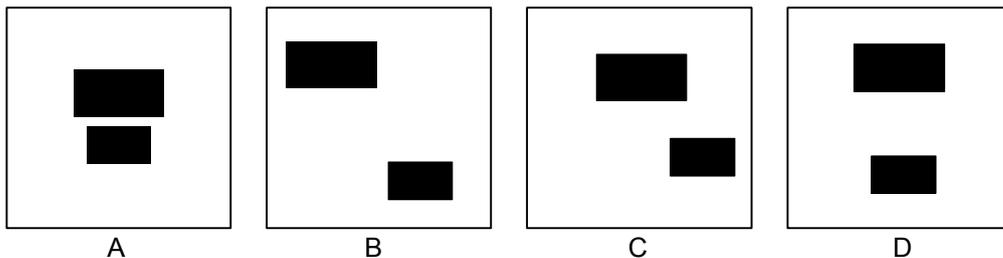
- razumeti sintetično oziroma sintaktično funkcijo likovnega komponiranja,
- mišljenja v likovnih odnosih,
- poznati in praktično uporabljati načela zagotavljanja enotnosti v likovni kompoziciji,
- razumeti in praktično obvladati polje sil v formatu,
- določiti kompozicijski kader tako, da ustreza izbrani oziroma želeni likovni vsebini,
- uporabljati diagonalne mreže v praktičnem oblikovanju kompozicij,
- načrtati zlatorezno sorazmerje in ga razširiti v (bolj ali manj obsežen) sistem zlatoreznih sorazmerij.

5 PRIMERI NALOG ZA PISNI IZPIT

5.1 Naloga polodprtega tipa

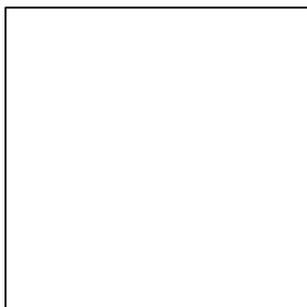
1. Uvod v likovno teorijo in likovno oblikovanje

1.1 V slikovnih ploskvah A, B, C in D imate prikazane različno močne napetosti (tenzije) med oblikama. Obkrožite primer, v katerem je napetost med oblikama največja.

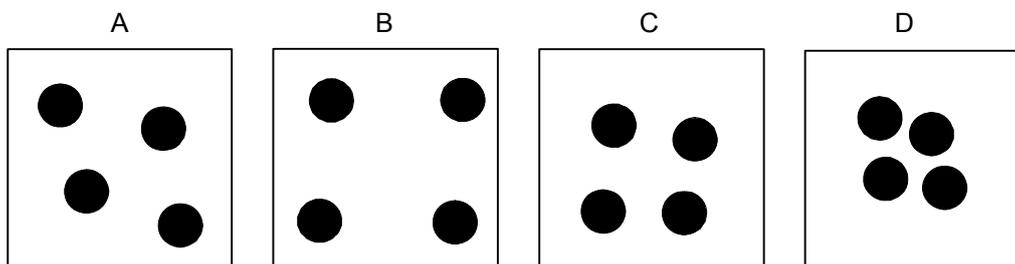
(1 točka)

1.2 Po zgornjem zgledu narišite v spodnjo slikovno ploskev tri okrogle ploskovne oblike tako, da bo med njimi čim večja napetost.

(3 točke)

1.3 V slikovnih ploskvah A, B, C in D so napetosti med oblikami različno močne. Obkrožite primer, v katerem je napetost med oblikami najmanjša.

(1 točka)

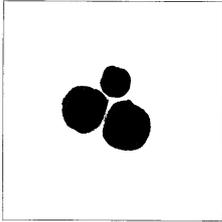
1.4 Od katerega dejavnika je odvisna napetost med oblikami v zgornjih primerih?

_____

(3 točke)
(Skupaj 8 točk)

Rešitev in navodila za ocenjevanje

- 1.1 Največja napetost med oblikama je v primeru A.
1 točka
- 1.2 Ena izmed možnih rešitev je v spodnji sliki.

*Narisane tri okrogle točkovne oblike v neposredni bližini: 3 točke;
narisane oblike morajo biti dovolj skupaj, da jih še zaznamo kot celoto: 1 točka;
po velikosti pa morajo biti v odnosu do formata dovolj majhne: 1 točka.*

- 1.3 Najmanjša napetost je v primeru B.
1 točka
- 1.4 Dejavnik napetosti je bližina.
Za popoln odgovor: 3 točke. Manj jasni odgovori: položaj, lega, razdalja, oddaljenost: 1 do 2 točki.

5.2 Naloga odprtega tipa

S črnimi flomastri ustvarite na slikovni ploskvi formata A4 likovno kompozicijo na temo "RAST". Pri tem se odločite za eno od dveh možnih nalog po dveh različnih navdihih (iz narave in iz človeške ustvarjalnosti), za nalogo A ali za nalogo B.

Izbrano nalogo tudi obkrožite.

A Mikrokozmos

Le koga še ni zamikalo, da bi vsaj enkrat pogledal življenje ali različne (lahko tudi anorganske) snovi pod mikroskopom. Nesluteno bogastvo oblik, ki se spreminjajo z neverjetno dinamiko. Tako blizu nam je in vendar tako daleč. Kako zanimive naj bi bile šele oblike, ki so tako majhne, da niso vidne niti pod mikroskopom. Narišite na ploskvi formata A4 vašo vizijo mikrokozmosa: originalnega, zanimivega, lahko izmišljenega. Naj vas ne omejuje vaše znanje iz biologije, kemije ali fizike. Prepustite se svoji ustvarjalnosti in domišljiji. Ploskve so lahko med seboj diferencirane tudi s ponarejenimi (simuliranimi) teksturami.

Za izhodišče si lahko izberete nekatere od naštetih pomenov – posamezno ali v kombinacijah:

- A gomazenje,
- B migetanje,
- C kopičenje,
- D razblinjanje.

Obkrožite izbrana izhodišča.

Lahko pa dodate tudi svoja izhodišča in jih tukaj navedete:

(Skupaj 50 točk)

B Stroji

Stroji, ki jih je ustvaril človek, nam nekaj dajejo in hkrati jemljejo. Obvladovanje sveta z najsodobnejšo tehnologijo je ena od klasičnih tem znanstvene fantastike. Vendar stroji niso samo koristne ali škodljive naprave. Za likovnike so zanimivi v svojih mnogovrstnih oblikah, nadrobnostih, materialih in možnih sestavah.

Ustvarite kompozicijo, ki jo bodo navdihovali stroji, pa naj bodo majhni ali veliki, celi ali v delih, delujoči ali razpadajoči, namenjeni izboljšanju človekovega življenja ali uničevanju. Vsi narisani mehanizmi so

lahko izmišljeni, domišljjski – kompozicija je lahko tudi abstraktna. Površine lahko diferencirate s simuliranimi (ponarejenimi) teksturami.

Za izhodišče si lahko izberete nekatere od naštetih pomenov – posamezno ali v kombinacijah:

- A sestavljeno
- B nakopičeno
- C razbito
- D razpadajoče
- E stlačeno

Obkrožite izbrana izhodišča.

Lahko pa dodate tudi svoja izhodišča in jih tukaj navedete:

(Skupaj 50 točk)

Rešitev je kandidatova lastna likovna naloga, ki je izdelana po navodilih in predpisanih pripomočkih.

Navodila za ocenjevanje likovne naloge – izdelka so navedena v poglavju 3.3.2.

6 USTNI IZPIT

Ustni izpit opravlja kandidat pred šolsko izpitno komisijo, ki skrbi za pravilno izvedbo izpita, oceni kandidatov uspeh v točkah in poskrbi za njihov pravilni izračun.

Kandidat odgovarja na vprašanja z listka za ustni izpit. Izpitni listek vsebuje tri vprašanja, od katerih dve (1. in 2.) sestavi Državna predmetna komisija za splošno maturo za likovno teorijo, eno (3.) pa se navezuje na likovno mapo (zagovor risarske mape/portfolia).

Izpitni listek dopolni oziroma sestavi šolska izpitna komisija, in sicer tako, da se teme na njem ne ponavljajo. Izpraševalec lahko kandidatu postavlja dodatna vprašanja, s katerimi se razčlenjujejo naloge z izpitnega listka.

Kandidat ima pravico do 15-minutne priprave na ustni izpit in pravico enkrat zamenjati izpitni listek. Ustni izpit traja največ 20 minut.

6.1 Primeri vprašanj

V tem poglavju so zapisani primeri vprašanj z listka za ustni izpit. Državna predmetna komisija za splošno maturo za likovno teorijo lahko ta vprašanja spreminja, izloča in dopolnjuje.

1. Katere so orisane in katere orisne likovne prvine?
2. Opišite razliko med simetričnim in nesimetričnim ravnovesjem. Vaš odgovor dodatno pojasnite s skico.
3. Zagovor mape z likovnimi izdelki/portfolio z risbami
Ob predstavitvi likovne mape/portfolia z risbami kandidat zagovarja svoje risbe pred šolsko izpitno komisijo. Naloga komisije se nanaša na kandidatove risbe v likovni mapi.

Primeri kandidatovih risb iz likovne mape/portfolio:

7 KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI

Z Zakonom o maturi in na njegovi podlagi sprejetimi podzakonskimi akti je določeno, da kandidati opravljajo maturo pod enakimi pogoji. Kandidatom s posebnimi potrebami, ki so bili usmerjeni v izobraževalne programe z odločbo o usmeritvi, v utemeljenih primerih pa tudi drugim kandidatom (poškodba, bolezen), se lahko glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje prilagodi način opravljanja mature in način ocenjevanja znanja.⁴

Možne so te prilagoditve:

1. opravljanje mature v dveh delih, v dveh zaporednih izpitnih rokih;
2. podaljšanje časa opravljanja (tudi odmorov; mogočih je več krajših odmorov) in prekinitev izpita splošne mature po potrebi;
3. prilagojena oblika izpitnega gradiva (npr. Braillova pisava, povečava, zapis besedila na zgoščenk, zvočni zapis besedila na zgoščenk ...);
4. poseben prostor;
5. prilagojena delovna površina (dodatna osvetlitev, možnost dviga mize ...);
6. uporaba posebnih pripomočkov (računalnik, Braillov pisalni stroj, ustrezna pisala, folije za pozitivno risanje ...);
7. izpit s pomočnikom (npr. pomočnik bralec, pisar, tolmač v slovenski znakovni jezik, pomočnik za slepe in slabovidne);
8. uporaba računalnika za branje in/ali pisanje;
9. prirejen ustni izpit in izpit slušnega razumevanja (oprostitev, branje z ustnic, prevajanje v slovenski znakovni jezik);
10. prilagojeno ocenjevanje (npr. napake, ki so posledica kandidatove motnje, se ne upoštevajo; pri ocenjevanju zunanji ocenjevalci sodelujejo s strokovnjaki za komunikacijo s kandidati s posebnimi potrebami).

---

⁴ Besedilo velja za vse predmete splošne mature in se smiselno uporablja pri posameznem izpitu splošne mature.

8 LITERATURA

Učbeniki in učna sredstva, ki jih je potrdil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje, so zbrani v Katalogu učbenikov za srednjo šolo in objavljeni na spletni strani Zavoda Republike Slovenije za šolstvo www.zrss.si.